

Katowice, 30.12.2019 r.

Prezydium Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego

oraz

Prezydium Krajowej Sekcji Nauki NZZS „Solidarność”

W związku z prowadzonymi aktualnie pracami nad nowelizacją *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* – w imieniu Sekcji Bibliotek Naukowych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Głównym oraz Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP przy Zarządzie Okręgu w Katowicach – proszę Prezydium Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Krajowej Sekcji Nauki NZZS „Solidarność” o poparcie przedstawionych poniżej propozycji zmian i przedłożenie Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego regulacji przywracających:

- I. bibliotekom uczelnianym – zakres działania właściwy dla bibliotek naukowych,
- II. pracownikom szkół wyższych zatrudnionym w bibliotekach uczelnianych – prawa nabyte (dotyczy osób, które przed dniem wejścia w życie postanowień ustawy zajmowały stanowisko dyplomowanego bibliotekarza lub dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej oraz stanowisko kustosa i starszego bibliotekarza).

Uzasadnienie:

- I. *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. 2019 poz. 1479) w rozdziale 6, art. 21. 1 stanowi:

„Biblioteki naukowe:

- 1) służą potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych;
- 2) prowadzą działalność naukowo-badawczą w zakresie bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych, a także w zakresie obsługiwanych przez nie dziedzin nauki.

2. Do bibliotek naukowych należą:

- 1) Biblioteka Narodowa;
- 2) biblioteki, których organizatorami są szkoły wyższe;
- 3) biblioteki, których organizatorem jest Polska Akademia Nauk;

- 4) biblioteki, których organizatorami są jednostki badawczo-rozwojowe;
- 5) inne biblioteki”.

Aktualnie obowiązująca ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* w art. 11. 1. wśród podstawowych zadań uczelni wymienia w pkt. 3 „prowadzenie działalności naukowej, świadczenie usług badawczych oraz transfer wiedzy i technologii do gospodarki”, ale nie odnosi tej regulacji wprost do biblioteki uczelnianej (por. *Ustawa o bibliotekach*, art. 21. 1, pkt. 2). Pomija też istotny dla bibliotek naukowych element ich działalności jakim jest prowadzenie badań z dziedziny bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych. Bibliotece szkoły wyższej jedynie domyślnie przypisuje w pkt. 9 „upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki i kultury, w tym przez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, informacyjnych i archiwalnych” (por. *Ustawa o bibliotekach*, art. 21. 1, pkt. 1).

Proponuję regulację nowelizującą ustawę w następującym brzmieniu:

„Art. 49. 1. Uczelnia zapewnia warunki, w tym infrastrukturę, niezbędne do realizacji zadań, o których mowa w art. 11.

2. W uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi biblioteka, **pełniąca zadania określone w art. 21 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 poz. 1479)**. Uczelnia może przetwarzać określone w jej statucie dane osobowe osób korzystających z tego systemu”.

II. Jasne przypisanie bibliotekom szkół wyższych zadań naukowo-badawczych jest istotne z punktu widzenia funkcji, do wypełniania których jednostki te zostały powołane, a także kompetencji, jakimi powinni legitymować się ich pracownicy.

Na ten aspekt zwraca również uwagę Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich w dwóch dokumentach. Są to:

- *Stanowisko Zgromadzenia Plenarnego KDBASP z 26 listopada 2018 r. w sprawie statusu pracowników szkół wyższych zatrudnionych w bibliotekach uczelnianych,*
- *Pismo KDBASP do prezydium KRASP z dnia 27 listopada 2019r.*

Zarówno Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich jak i Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich podnoszą, że działalność naukowo-badawczą w bibliotekach uczelnianych przede wszystkim prowadzą osoby, które nabyły kwalifikacje dyplomowanego bibliotekarza lub dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej. Podkreślają, że w ostatnich latach ksiąznice akademickie uległy istotnym przemianom jakościowym i realizują

znacznie więcej zadań naukowo-badawczych, niż pierwotnie wymienione w *Ustawie o bibliotekach* z 1997 r. Oprócz prowadzenia tradycyjnych badań (głównie z zakresu historii książki, bibliotek, zagadnień informacji naukowej, współczesnej komunikacji naukowej, badań czytelnictwa w odniesieniu do piśmiennictwa naukowego, tworzenia dokumentacji osiągnięć naukowych) i publikowania ich wyników w czasopismach naukowych oraz monografiach, bibliotekarze akademicki tworzą bazy danych dla nauki, przygotowują analizy nauko- i bibliometryczne z wykorzystaniem najnowocześniejszych narzędzi i technologii informacyjnych, komunikacyjnych i sieciowych, współuczestniczą w ewaluacji działalności naukowej uczelni poprzez raportowanie danych do systemów POL-on i PBN, a także służą wsparciem merytorycznym pracownikom naukowym i studentom. Ponadto prowadzą kształcenie studentów i pracowników z zakresu informacji naukowej.

Dodatkowo, *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki* (Dz.U. 2010 nr 96 poz. 617) w artykule 27 wymienia biblioteki naukowe jako podmioty, mogące brać udział w konkursach na projekty badawcze. Przygotowywanie i realizacja projektów badawczych przez biblioteki uczelniane jest immanentnie związane z zatrudnianiem kadry o najwyższych kwalifikacjach i stosownym przygotowaniu merytorycznym.

Skuteczne i efektywne wywiązywanie się z wymienionych wyżej zakresów działania wymaga zatrudniania w bibliotekach szkół wyższych profesjonalnej kadry, pracowników o dużej wiedzy i umiejętnościach oraz wysokim poziomie świadczonej pracy. Dotychczas wiele z tych zadań wykonywanych było przez dyplomowanych bibliotekarzy i dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej, których kwalifikacje potwierdzał pozytywny wynik egzaminu państwowego przed Komisją Egzaminacyjną powołaną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (zob. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej*). Taka możliwość rozwoju i osiągnięcia statusu pracownika akademickiego – wraz z uprawnieniami przysługującymi tej grupie pracowników uczelni – silnie motywowała też zdolnych, ambitnych i pracowitych adeptów zawodu, którzy brali to pod uwagę planując swoją ścieżkę rozwoju. Deregulacja zawodu bibliotekarza w roku 2013, a następnie zlikwidowanie egzaminu państwowego dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych doprowadziły do rozbieżności między uregulowaniami w prawie wewnętrznym poszczególnych uczelni, wywołując poczucie niesprawiedliwości i znacząco przyczyniając się do degradacji tej grupy pracowników.

Wejście w życie ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* oraz będące jego następstwem przyjęcie przez uczelnie nowych statutów i regulaminów jeszcze bardziej pogłębiło

zróżnicowanie w zakresie organizacji i zarządzania systemami biblioteczno-informacyjnymi. Szczególnie bolesnym następstwem realizacji art. 116, ust. 4, pkt. 1 stało się odebranie – w części uczelni – dyplomowanym bibliotekarzom i dyplomowanym pracownikom dokumentacji i informacji naukowej statusu nauczyciela akademickiego oraz niekorzystne uregulowania w zakresie tygodniowego czasu pracy, wymiaru urlopu wypoczynkowego, prawa do: urlopu dla poratowania zdrowia, wynagrodzenia za pracę będącą przedmiotem prawa autorskiego, świadczeń pracowniczych, w tym odpraw emerytalno-rentowych.

Naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu dotknęło również część pracowników służby biblitecznej, zatrudnionych na stanowiskach starszego bibliotekarza i kustosa.

Aby ujednolicić zasady zatrudnienia honorujące prawo pracowników do zachowania uprawnień słusznie nabytych, wnoszę o przedłożenie MNiSW następujących uregulowań:

1. Obowiązkowy wymiar czasu pracy osoby zatrudnionej przed dniem wejścia w życie statutu uczelni na stanowisku dyplomowanego bibliotekarza lub dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej oraz stanowisku kustosa i starszego bibliotekarza wynosi 36 godzin tygodniowo.

2. Dyplomowani bibliotekarze i dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze i na zasadach określonych dla nauczycieli akademickich zachowują do czasu ustania stosunku pracy.

Środowisko bibliotekarskie wyraża przekonanie, że są to niezbędne w chwili obecnej zabiegi, aby choć w części zrekompensować utratę pozycji zawodowej i związanych z nią świadczeń pracowniczych. Nie bez znaczenia jest również fakt, że utrata pozycji i statusu nauczyciela akademickiego przez bibliotekarzy dyplomowanych będąca skutkiem obecnie obowiązujących uregulowań prawnych powoduje, że pracownicy naukowo-badawczy i dydaktyczni często usiłują narzucić swoje opinie w kwestiach, co do których nie posiadają odpowiednich kompetencji (np. dotyczące zasad bibliografowania, bibliometrii itp.), wykorzystując jedynie fakt nierównego statusu (pracownik naukowy vs. „zwykły” bibliotekarz).

Kolejnym palącym problemem pracowniczym, który stał się udziałem naszej grupy zawodowej jest zaniżanie przez ustawodawcę wymagań kwalifikacyjnych (a tym samym wydatków i świadczeń) przy zatrudnianiu i awansowaniu bibliotekarzy akademickich.

Wprowadzie *Ustawa o bibliotekach* – w rozdziale 11 *Pracownicy bibliotek* – mówi:

„Art. 29. 1. Pracownicy zatrudnieni w bibliotekach na stanowiskach bibliotekarskich tworzą grupę zawodową bibliotekarzy.

2. W bibliotekach mogą być zatrudnione osoby z wykształceniem średnim lub średnim branżowym”,

ale wydaje się być nieporozumieniem, aby – wobec rosnących zadań i poziomu ich skomplikowania – w bibliotekach szkół wyższych tak znacząco obniżać wymagania dla pracowników. Przykładowo, zgodnie z rozporządzeniem MNiSzW w przypadku starszych bibliotekarzy zdaniem ustawodawcy wystarczające jest wykształcenie średnie a nie przynajmniej licencjat. Jeśli do tego dodać praktyczną likwidację grupy bibliotekarzy dyplomowanych oraz dokonujący się na naszych oczach demontaż kształcenia współczesnych wykonawców zawodów bibliotekarskich i informacyjnych w ośrodkach akademickich, to rodzi się poważna obawa o przyszłość bibliotek szkół wyższych, jako instytucji skutecznie wspierających potencjał badawczy uczelni oraz jakość kształcenia studentów i doktorantów.

Zagrożenia te, będące przedmiotem troski całego środowiska bibliotekarzy szkół wyższych, zostały wyrażone w piśmie Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich do Przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (*Pismo KDBASP do prezydium KRASP z dnia 27.11.2019 r.*).

Zwracam się z prośbą do obu Prezydiów o poparcie dla projektu opracowania długofalowej strategii rozwoju bibliotek uczelnianych w Polsce, a w momencie powołania zespołu ekspertów, o współpracę przy prawidłowym kształtowaniu wymagań kompetencyjnych oraz ścieżek rozwoju zawodowego bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej, a także stanowisk i uposażeń.

Z wyrazami szacunku,

Maria Kycler

przewodnicząca Sekcji Bibliotek Naukowych SBP przy Zarządzie
Głównym

przewodnicząca Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP
przy Zarządzie Okręgu w Katowicach